

розрахунками або результатами моделювання, на підставі яких можна б було судити про те, наскільки виправдана їх пропозиція про зміну ставки ПДВ і чи дійсно така зміна сприятиме гармонізації ставки даного податку.

Мета статті. У зв'язку з зазначеним у постановці проблеми представляється необхідним дослідити основні роботи, присвячені економіко-математичному моделюванню гармонізації ставок ПДВ і на основі цього розробити основні елементи, що мають бути враховані у процесі створення моделі гармонізації ставок ПДВ, яка б:

- 1) носила прикладний характер;
- 2) підходила для особливостей інституційного середовища України.

Виклад основного матеріалу. Одна з перших економіко-математичних моделей податкової взаємодії країн була запропонована R.W. Bahl у класичній статті «A regression approach to tax effort and tax ratio analysis» [10]. У ній розглядаються підходи до побудови податкових моделей взаємодії країн. В центрі аналізу стоять такі показники, як «заходи з мобілізації податкових надходжень» («*tax effort*») і частка податкових надходжень у ВВП країн («*tax ratio*»). Під «заходами з мобілізації податкових надходжень» автор має на увазі індекс, що характеризує те, наскільки повно в деякій країні реалізовано можливість збирати податки, зокрема – враховується можливість підвищення рівня податків, при якому не виявлятиметься негативний вплив на економіку країни.

R.W. Bahl доводить, що можна достатньо точно провести порівняння країн між собою, розрахувавши по кожній з країн індекс заходів з мобілізації податкових надходжень, тобто відношення реальних податкових надходжень до розрахункових. Якщо в якійсь країні цей індекс менше 1, то робиться висновок про небажання уряду цієї країни підвищувати податки. Порівняння значення цього показника із значеннями показника в інших країнах дозволяє визначити наскільки поширена така практика. Проте сам по собі даний індекс не дозволяє визначити, чи слід підсилити або зменшити інтенсивність заходів з мобілізації податкових надходжень.

У самій податковій моделі взаємодії країн є ряд особливостей:

1) модель призначена для пояснення того, чому частка податків у ВВП різних країн відрізняється, а не для розробки рекомендацій з усунення або посилення цих відмінностей;

2) основний акцент зроблено на перевірку гіпотези про те, що частка податкових надходжень (від всієї сукупності податків, що застосовується в податковій системі) у ВВП залежить від рівня розвитку конкретної країни;

3) проводиться аналіз того, якими за інших рівних умов можуть бути частка податків у ВВП країни і показник інтенсивності заходів з мобілізації податкових надходжень та їх фактичний рівень;

4) досліджується, від яких чинників може залежати розмір доходу на душу населення (наприклад, оцінюється вплив таких чинників, як частка сільськогосподарського сектора і промисловості в економіці, співвідношення і об'єми експорту і імпорту);

5) особлива увага приділяється добувній промисловості і сільському господарству як найбільш показовим видам діяльності, що характеризують економічний рівень розвитку країни;

б) передбачена модифікація моделі для врахування впливу на частку податків у ВВП країни її географічного положення (по групах регіонів) – тобто досліджується можливий взаємний вплив на податкові системи близько розташованих країн.

Аналіз розробленої R.W. Bahl моделі дозволяє зробити висновок про те, що вона призначена для оцінки реальної і потенційної частки податків у ВВП країн, а також для порівняння цих показників по країнах.

У моделі застосовуються економетричні методи, її можна було використовувати на практиці на момент написання статті (1971). Більш того, подібний підхід деякою мірою вже застосовувався статистичними агентствами США і Організацією Об'єднаних Націй (ООН) для оцінки економічного стану переважно країн, що розвиваються, з метою визначення напрямів і/або оцінки ефективності заходів зі стабілізації економічного стану таких країн [10, 579]. Проте автор моделі відзначає, що у разі зміни ситуації (наприклад, цін на корисні копалини, співвідношення імпорту і експорту або переорієнтації країн з сільського господарства на видобуток корисних копалин) використовувати цю модель буде не можна [10, с. 606].

На відміну від попередньої роботи, стаття Р. Krougman і М. Feldstein "International trade effects of value added taxation" [11] і модель, що пропонується в ній, безпосередньо присвячені вивченню впливу ПДВ на міжнародну торгівлю, а саме на конкурентоспроможність продукції на міжнародних ринках товарів.

Ще однією відмінністю моделі Р. Krougman і М. Feldstein від попередньої моделі [10] є те, що вона розробляється в рамках неокласичної теорії і не носить прикладного значення. Її автори не ставили собі за мету проведення кількісних розрахунків, а, швидше, досліджують за допомогою економіко-математичних методів проблему конкурентоспроможності товарів на міжнародних ринках в умовах їх обкладення ПДВ.

Модель будується виходячи з припущення про те, що в податковій системі країн ПДВ не було і немає. Тому в першу чергу оцінюється необхідність та наслідки введення ПДВ відносно конкурентоспроможності продукції саме на міжнародних, а не на внутрішньому, ринках.

Крім цього, моделі Р. Krougman і М. Feldstein властива ще низка рис:

1) модель будується для трьох товарів, двох послідовних періодів часу з мінімальним набором елементів;

2) ПДВ представлено вкрай спрощено (автори називають його «ідеалізованим» [11, с. 9]) – відсутні пільги, звільнення від цього податку, всі товари обкладаються за однаковими ставками;

3) вивчається вплив ПДВ на розміщення ресурсів між секторами економіки, що здійснюють торгівлю і не здійснюють її (наприклад, послуги, які домогосподарства надають самі собі);

4) досліджується питання про нейтральність ПДВ у випадку, якщо він замінить інші податки, наприклад, на дохід.

У цілому, розроблена авторами модель не дає їм чітких відповідей на питання про доцільність введення ПДВ, його заміни на інший податок або як ПДВ вплине на співвідношення експорту і імпорту в довгостроковий і навіть короткостроковий періоди, оскільки модель дуже абстрактна і будувалася зі значною кількістю припущень.

Разом з тим головним позитивним моментом запропонованої моделі можна вважати доказ її авторами того, що ПДВ не можна вважати елементом протекціоністської політики, як іноді вважається [11, с. 4].

Проблемам гармонізації ПДВ на міжнародному рівні присвячена стаття J.A. Frenkel, A. Razin, S. Symansky «International VAT harmonisation: economic effects» [12]. У першу чергу потрібно зазначити, що від більшості присвячених гармонізації податків, економіко-математичному моделюванню впливу податків на зовнішньоторговельні операції статей, в яких або розглядаються податки в цілому, або податки на товари (і лише в самому тексті конкретизується те, що під податком на товари мається на увазі ПДВ) [5, 6, 7, 10], дана стаття і модель безпосередньо присвячені гармонізації ПДВ на міжнародному рівні.

Крім цього, можна виділити ще ряд особливостей цієї моделі:

- 1) розглядаються дві гіпотетичні країни;
- 2) зроблено низку припущень, зокрема: схильність до заощаджень і споживання у всіх країнах світу є однаковою [12, с. 18];
- 3) ПДВ вводиться як новий податок для зміни попереднього припущення;
- 4) модель побудовано з використанням функції корисності;
- 5) позитивною рисою моделі є врахування впливу гармонізації ПДВ на інші податки, пропозицію праці, капіталу, інвестиції і заощадження;
- 6) модель динамічна;
- 7) враховано особливості поведінки споживачів, товаровиробників (експортерів і імпортерів) через еластичності пропозиції праці, споживання і інвестицій;
- 8) аналізується як ринок товарів, так і інвестицій;
- 9) ставка ПДВ – усереднена, тобто не виокремлюються пільги, звільнення від ПДВ тощо.

Підводячи підсумки, слід зазначити, що розроблена J.A. Frenkel, A. Razin і S. Symansky модель є теоретичною. Унаслідок об'ємності, спроби застосувати її на практиці вимагатимуть використання значного масиву статистичних даних, які вкрай складно знайти у вільному доступі (наприклад, зарубіжні інвестиції, умови інвестування, процентні ставки за депозитами в зарубіжних країнах). Також для розрахунків буде потрібно провести грубе усереднення більшості показників по зарубіжних країнах (оскільки вони зводяться до однієї країни), що спричинить значну втрату точності і може вплинути на результат моделювання.

Використання в економіко-математичних моделях (зокрема – в аналізованих) функції корисності представляє значний теоретичний інтерес.

Проте сучасне суспільство представлено великою кількістю людей з різними вподобаннями і складання деякої узагальненої функції корисності членів суспільства вимагає розробки механізму виявлення вподобань і їх агрегації. Тому спроби перенести функцію корисності з теорії на практику досі представляються практично нездійсненим завданням [12, с. 2, 88]. У зв'язку з цим представляється, що при створенні економіко-математичних моделей, спрямованих на вирішення практичних завдань, буде доцільним відмовитися від цієї функції.

Також можна зауважити, що істотним недоліком моделі J.A. Frenkel, A. Razin і S. Symansky є те, що на основі моделі для двох країн робляться висновки для всієї світової економіки (без урахування відмінностей в економічному розвитку). Це вельми грубе узагальнення, що відзначають і самі автори моделі [12, с. 32].

Питанням поліпшення добробуту суспільства і поліпшення по Парето положення країн-експортерів і імпортерів, що застосовують непрямі податки, присвячено дослідження британського вченого М. Keen [1, 5, 6]. У рамках даної роботи ці статті аналізуються тому, що під непрямими податками в них мається на увазі ПДВ і розробляються напрями його гармонізації.

У зазначених роботах автор поступово розвиває одну і ту ж теоретичну неокласичну модель, що дає можливість представити її характерні риси в узагальненому вигляді:

- 1) вважається, що в світі існує дві країни, між якими в ході торгових відносин виникають деформації внаслідок різних за розміром ставок ПДВ;
- 2) існує N товарів і по одному покупцеві в кожній країні;
- 3) модель будується виходячи з припущення про рівність попиту і пропозиції в двох країнах, а також про існування торгового балансу (тобто об'єми експорту і імпорту в кожній з країн однакові);
- 4) введена функція вподобань споживачів, виражена через ціни на товари (вектор цін на N товарів) і функцію корисності;
- 5) автор виходить з припущення про те, що імпорт обкладається вищими ставками податків, ніж товари внутрішнього виробництва;
- 6) М. Keen вважає, що мета гармонізації ПДВ полягає у зближенні за допомогою податків рівнів попиту в країнах, що має сприяти підвищенню добробуту в них;
- 7) гармонізація досягається в тому випадку, якщо існуючі ставки податків будуть змінені так, щоб наблизиться до деякої усередненої по країнах ставки [6, 7], для чого пропонується порядок розрахунків, який необхідно провести кожній з країн для досягнення цього усередненого значення;
- 8) усереднена ставка є зваженою середньою всіх існуючих ставок податків в обох країнах, що використовуються в моделі;
- 9) за допомогою моделі на прикладі двох товарів доводиться, що гармонізація непрямих податків (а саме – ПДВ) на імпорт товарів веде до Парето-поліпшення;

10) для ситуації з N товарами наголошується, що довести можливість досягнення Парето-поліпшення неможливо: необхідно побудувати іншу модель з більш суворими обмеженнями;

11) автор моделі робить загальний висновок: гармонізація непрямих податків тим більше сприятиме Парето-поліпшенню, чим більше у досліджуваних країнах спостерігалися протекціоністські тенденції в оподаткуванні;

12) якщо ігнорувати податкові надходження в країнах при моделюванні процесів гармонізації в податковій сфері, то будь-яка спроба гармонізувати ставки непрямих податків не приведе до Парето-поліпшення.

Підводячи підсумки, можна зазначити, що модель М. Keen представляє теоретичний інтерес, проте застосувати її для практичних цілей в існуючому вигляді не є можливим. Для таких цілей її необхідно буде переробити: замінити або прибрати функцію корисності, зробити модель менш абстрактною, наприклад – за рахунок розширення переліку країн і числа покупців, передбачити випадки відсутності торгового балансу.

У всіх проаналізованих вище моделях передбачалося, що використовується традиційний принцип обкладення ПДВ зовнішньоторговельних операцій "країна призначення" (*country of destination principle – COD*). Принципу "країна походження" (*country of origin principle – COO*) не приділялося уваги.

Таке відношення багато в чому пов'язане з тим, що незважаючи на ряд виданих в різний час Європейським союзом директив щодо ПДВ і переходу до принципу COO, на практиці цей принцип не набув достатнього поширення у зв'язку з особливостями його реалізації і, в першу чергу, побоюваннями урядів країн втратити політичну владу [13, с. 7, 41]. Ще однією причиною цього явища було те, що за наслідками теоретичних досліджень використання принципів COD і COO приводить до однакових результатів (за умови збалансованих рівнів експорту і імпорту) [14, с. 2].

Проте посилення інтеграційних процесів, глобалізація економіки, а також незбалансованість рівнів експорту і імпорту вимагають, окрім іншого, спрощення податкової взаємодії між країнами, у зв'язку з чим спроби переходу до принципу COO продовжуються.

Дослідженню проблеми гармонізації непрямих податків у разі застосування принципу COO присвячена робота М.-А. Lopez-Garcia «Welfare, revenue and indirect tax harmonization under the origin principle» [7]. Так само як і в проаналізованих вище роботах модель цього автора розроблено в рамках неокласичної теорії, є теоретичною з достатньо високим рівнем абстрагування: вважається, що існує дві країни («дім» і «решта світу»), питання розподілу (коштів, ресурсів) ігноруються, в кожній з країн існує по одному споживачеві і одній типовій фірмі-виробнику.

В моделі М.-А. Lopez-Garcia можна виділити ще ряд особливостей:

1) поведінка споживача описується через функцію корисності, проте не наголошується, що до неї входить або як пропонується її розраховувати;

2) фірми працюють в умовах досконалої конкуренції, застосовуються технології з віддачею, що зменшується;

3) витрати урядів кожної з модельованих країн (зокрема на суспільні блага) не приймаються до уваги;

4) передбачається, що міжнародні трансферти грошових коштів як між урядами, так і між приватними особами можуть бути реалізовані на практиці;

5) значення ставок ПДВ по країнах не усереднюються, як пропонується в інших моделях: складаються матриці (вектори) із значеннями ставок ПДВ для кожної країни і при гармонізації відповідно формується вектор ставок, до якого мають сходиться ставки ПДВ в двох країнах (тобто, в якійсь з країн ставки потрібно буде зменшити, а в інших – підвищити);

б) досліджується, як гармонізація ПДВ впливає на добробут суспільства і надходження від ПДВ. Зміна цих показників оцінюється у сукупності, а не окремо. Тобто, покращення може відбутися у трьох варіантах розвитку ситуації: добробут знизиться, а податкові надходження – зростуть; податкові надходження скоротяться на тлі одночасного підвищення добробуту; зросте і добробут суспільства і податкові надходження.

Розроблена М.-А. Lopez-García модель дозволила визначити (принаймні – в теорії і з урахуванням припущень і абстрагування), що при гармонізації ПДВ у разі застосування принципу СОО можливим є потенційне Парето-поліпшення (*potential Pareto improvement*). Проте для досягнення справжнього Парето-поліпшення (*actual Pareto improvement*) необхідно дотриматися низки умов, наприклад, отримати і обробити необхідну статистичну інформацію, вирішити проблеми впровадження політики гармонізації в реальних країнах, що на практиці представляється нездійсненним [7, с. 23].

Теоретичний і практичний інтерес представляє стаття С. Li і J. Whalley "Rebalancing and Chinese VAT: some numerical simulation results" і запропонована в ній модель [14]. У цій статті запропоновано модель оцінки впливу на надходження від ПДВ і торговий баланс Китаю переходу від принципу COD, що застосовується в даний час в країні, до принципу СОО. Зазначена модель в першу чергу цікава тим, що її, на відміну від раніше проаналізованих моделей, можна застосувати на практиці.

Ще однією перевагою і відмінною рисою розробленої С. Li і J. Whalley моделі є те, що на відміну від існуючих моделей, в яких оцінюються переваги і недоліки принципів COD і СОО і затверджується нейтральність результатів (з обмовкою про збалансованість імпорту та експорту), в даній моделі розглянуто реально існуючий випадок торгового профіциту Китаю і оцінка принципів обкладення ПДВ зовнішньоторговельних операцій здійснюється виходячи з цього факту [14, с. 2].

Відмітні особливості даної моделі:

1) вважається, що існує дві країни (Китай і решта світу), в економіці кожною з яких існує три товари (тобто, продукція трьох секторів економіки: сільського господарства, промисловості і послуг), на обсяг виробництва яких впливає два чинники (праця і капітал);

2) торговий дисбаланс визначено внутрішніми чинниками і підтримується фіксованим обмінним курсом і неаллокаційною монетарною політикою;

- 3) товари внутрішнього (китайського) виробництва і імпортні – неоднорідні;
- 4) ігнорується різниця в курсі валют між країнами (тобто, вважається, що обмінний курс валют скрізь однаковий);
- 5) автори виходять з припущення про те, що в Китаї ПДВ є, а в інших країнах – ні;
- 6) фактично список країн, які можуть входити в категорію "решта світу" звужується до США;
- 7) статистичні дані, що використовуються для розрахунків, приведено до зіставного вигляду (2008 р. - базовий);
- 8) за допомогою моделі обґрунтовується необхідність переходу Китаю до використання принципу СОО, що пов'язане зі значним профіцитом торгового балансу країни.

При створенні даної моделі незважаючи на низку її переваг С. Лі і J. Whalley втратили із виду одну з головних складових принципу СОО – як податки відшкодуватимуться між країнами, за допомогою яких органів? Зазвичай у разі застосування цього принципу обкладення ПДВ зовнішньоторговельних операцій має бути наявним деякий наддержавний орган, що регулюватиме процес повернення одним державам сум податків, які стягує інша держава. Тобто фактично створену модель неможливо застосувати на практиці з політичних і організаційних причин [13, с. 740–743; 15, с. 5] навіть незважаючи на базування розрахунків на реальних даних.

Висновки. Аналіз наведених вище моделей дозволяє зробити висновок, що проблема гармонізації ставки ПДВ та її наукове обґрунтування за допомогою економіко-математичних моделей є актуальною у світі.

Спектр питань, які вирішуються за допомогою зазначених моделей, досить широкий: дослідження впливу ПДВ на міжнародну торгівлю і конкурентоспроможність продукції на міжнародних ринках [11]; розробка напрямів поліпшення добробуту суспільства, експортерів і імпортерів [1, 5, 6]; обґрунтування використання у міжнародних торгових відносинах принципу СОО замість COD [7, 14].

Гармонізація ставки ПДВ, яка зазвичай приймає вигляд пошуку деякого середнього значення, у вирішенні зазначених проблем відіграє ключову роль.

Аналіз моделей [7, 14] дозволив встановити, що з огляду на політичні причини принцип СОО не може бути реалізовано у найближчий час. Тому при створенні моделі гармонізації ставки ПДВ для України зазначений принцип не слід розглядати як альтернативу принципу COD, який застосовується в країні зараз.

Більшість проаналізованих у цій статті моделей має теоретичний характер. Застосування їх на практиці потребуватиме значної переробки та збору великих обсягів важкодоступної статистичної інформації, що на даному етапі є надто складним завданням. Тому для України потрібно розробити модель, яка би мала прикладне значення, у якій використовуватиметься більш доступна статистична інформація та водночас яку в разі потреби можливо досить легко реалізувати та

модифікувати. Цим вимогам відповідає економетрична модель такого типу, яка була запропонована у роботі R.W. Bahl [10].

Також у роботі R.W. Bahl [10] було запропоновано відбір країн за географічною ознакою, що є дуже перспективним критерієм, який можна використовувати при створенні моделі для України.

Вважається, що для України необхідно створити таку модель, яку можна було б застосовувати на практиці та яка б давала відповідь на конкретне питання щодо того, яку саме ставку ПДВ можна вважати гармонізованою для нашої країни. З огляду на це, а також враховуючи особливості інституціонального середовища України, в цій моделі мають бути враховані такі положення:

- 1) необхідно виділити круг основних країн, в які Україна експортує і з яких імпортує свою продукцію;
- 2) у цьому списку країн виділити ті країни, в яких застосовується ПДВ;
- 3) бажано виділити основні групи товарів, щодо яких здійснюються експортно-імпортні операції;
- 4) скласти масив даних про ставки ПДВ в країнах з п. 1 на товари з п. 3. У разі відсутності і/або неможливості отримати відповідну інформацію необхідно принаймні скласти вектор усереднених ставок ПДВ.

На етапах відбору країн – основних торговельних партнерів України можливо потрібно буде створити оптимізаційну модель відбору країн для того, щоб модель гармонізації ставки ПДВ не була занадто громіздкою, проте водночас достатньо точно відображала реальність.

Безпосередньо процес моделювання гармонізації ставки ПДВ в Україні із ставками ПДВ в аналізованих країнах представляється доцільним здійснювати, враховуючи обсяги експортно-імпортних операцій по окремих групах товарів з метою виділення найбільш крупних експортерів-імпортерів зі ставками ПДВ у яких слід зблизити ставки ПДВ в Україні. Розрахувати гармонізовану ставку ПДВ для України можна так само, як пропонують зарубіжні автори – як деяке середнє значення. З огляду на необхідність врахування обсягів експортно-імпортних операцій представляється доцільним використовувати при розрахунку гармонізованої ставки ПДВ середнє зважене.

У такому разі очікується, що буде отримано деякі чисельні значення, які визначатимуть напрям зміни ставки ПДВ в Україні (збільшення або зменшення) з метою її гармонізації з прийнятими ставками податку в основних країнах-торговельних партнерах України.

У цілому представляється, що схематично описану вище економіко-математичну модель гармонізації ПДВ для України можна бути віднести до класу прикладних, дескриптивних, економетричних моделей. Окремі частини цієї моделі (відбір країн – торговельних партнерів України) можуть представляти собою оптимізаційну задачу. Після реалізації такої моделі необхідно буде провести розрахунки щодо визначення впливу гармонізованої ставки ПДВ в Україні на обсяги податкових надходжень, оскільки саме за рахунок своїх доходів держава має можливість надавати своїм громадянам суспільні блага, а також у разі потреби стабілізувати економіку.

Список використаних джерел

1. Keen M. The Value-added tax: its causes and consequences / M. Keen, B. Lockwood // International Monetary Fund: IMF Working paper. – 2007. – July. – № WP/07/183. – 36 p.
2. Налогообложение: теории, проблемы, решения / В.П. Вишнеvский, А.С. Веткин, Е.Н. Вишнеvская и др.; под общ. ред. В.П. Вишнеvского. – Донецк: ДонНТУ, ИЭП НАН Украины, 2006. – 504 с.
3. OECD Revenue Statistics 1965-2010 / OECD. – Paris: OECD Publishing, 2011. – 354 p.
4. Aizenman J. The collection efficiency of the value added tax: theory and international evidence / J. Aizenman, Y. Jinjark // NBER: NBER working paper series. – 2005. – August. – № 11539. – 25 p.
5. Keen M. Welfare effects of commodity tax harmonisation / M. Keen // Journal of Public Economics. – № 33. – 1987. – P. 107–114.
6. M. Keen Pareto-improving indirect tax harmonisation / M. Keen // European Economic Review. – № 33. – 1989. – P. 1–12.
7. Lopez-Garcia M.-A. "Welfare, revenue and indirect tax harmonization under the origin principle" / M.-A. Lopez-Garcia // Hacienda Pública Española / Revista de Economía Pública. – № 1. – 2004. – P. 9–25.
8. Frenkel J.A. International VAT harmonization: economic effects / J.A. Frenkel, A. Razin, S. Symansky // NBER: NBER working paper series. – 1991. – March. – № 3656. – 54 p.
9. Шевчук В.О., Римарська Р.Ю. Гармонізація податкового законодавства у країнах Європейського Союзу: досвід для України // Стратегічні пріоритети. – 2008. - №3(8). – С. 100–111.
10. Bahl R.W. A regression approach to tax effort and tax ratio analysis / R.W. Bahl // International Monetary Fund Staff Papers. – N 3. – Vol. 18. – November. – 1971. – P. 570–612.
11. Krougman P. International trade effects of value added taxation / P. Krougman, M. Feldstein // NBER: NBER working paper series. – 1989. – November. – № 3163. – 33 p.
12. Feldman A. Welfare economics and social choice theory / A. Feldman, R. Serrano. – Basel: Birkhäuser Publishing Ltd, 2006. – 403 p.
13. Genser B. Coordinating VATs Between EU Member States / B. Genser // International Tax and Public Finance. – № 10. – 2003. – P. 735–752.
14. Li C. Rebalancing and Chinese VAT: Some numerical simulation results / C. Li, J. Whalley // NBER: NBER working paper series. – 2011. – January. – № 16686. – 26 p.
15. Communication from the commission to the European parliament, the council and the European economic and social committee on the future of VAT: Towards a simpler, more robust and efficient VAT system tailored to the single market // Brusells: European Commission. – 2011. – Dec., 6. – № COM 851 final. – 17 p.

Подано до редакції 16 жовтня 2012 року

Гаркушенко О.Н., Филиппова Н.В.

Анализ моделей гармонизации ставок НДС

Проанализированы наиболее известные в мировой науке экономико-математические модели налогового взаимодействия стран и гармонизации ставок НДС, разработаны основные элементы, которые должны быть учтены при создании экономико-математической модели гармонизации ставок НДС для Украины.

Ключевые слова: экономико-математическая модель, НДС, гармонизация ставок налогов, экспорт, импорт.

Garkushenko O.N., Philippova N.V.

The analysis of VAT rates harmonization models

The most known in the world science economic and mathematical models of tax interaction between countries and VAT rates harmonization are analysed, main elements of the economic and mathematical model of VAT rates harmonization for Ukraine, which must be taken into account when designing are developed.

Key words: economic and mathematical model, VAT, tax rates harmonization, export, import.

Гаркушенко Оксана Миколаївна – кандидат економічних наук, науковий співробітник відділу фінансово-економічних проблем використання виробничого потенціалу ІЕП НАН України (м. Донецьк).

Філіппова Наталя Володимирівна – здобувач вченого ступеня кандидата економічних наук Національного університету державної податкової служби України (м. Ірпінь).

УДК 368:005.334

Гриценко К.Г.

ГАРМОНІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ СИСТЕМИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

У статті розглянуто науково-методологічний підхід до гармонізації структури системи ризик-менеджменту страхової компанії. Описана стратифікована модель системи ризик-менеджменту.

Ключові слова: страхова компанія, управління ризиками, стратифікована модель, гармонізація структури.

Постановка проблеми. Вітчизняний страховий ринок знаходиться в процесі становлення та характеризується високим рівнем ризику страхового бізнесу. Статистичні дані свідчать про масштабну збитковість багатьох страхових компаній (СК) протягом останніх років, що негативно впливає на стан вітчизняної економіки. Однією з причин збитковості СК є неефективні системи управління ризиками. Для виживання, а тим більше розвитку, СК повинні ефективно реагувати на дестабілізуючі впливи середовища функціонування. Слід відмітити, що специфіка кругообігу коштів СК дозволяє їм проводити активну інвестиційну діяльність, а трансформація СК в потужних інвесторів висуває високі вимоги до якості їх фінансового менеджменту. У динамічних умовах сьогодення запорукою успіху СК є диверсифікація її ризикової діяльності на страховому, грошовому та фондовому ринках. У зв'язку з цим першочергового розв'язання потребує проблема вдосконалення процесів управління ризиковою діяльністю СК з метою забезпечення її життєздатності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми управління діяльністю СК в своїх працях розглядали такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як: Базилевич В., Бланк І., Брігхем Є., Внукова Н., Гаманкова О., Заруба О., Орланюк-Малицька Л., Осадець С., Шумелда Я., Юрченко Л. та інші. Проте сучасні умови функціонування СК породжують нові проблеми, від вирішення яких залежить життєздатність СК. Особливу увагу необхідно приділити проблемі вдосконалення ризик-менеджменту СК з метою забезпечення її життєздатності.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми. Дослідженням можливостей застосування принципу гармонійності (золотого перетину) при розв'язанні економічних проблем займалися такі науковці, як: Бастіа Ф., Дежкіна І., Іванус А., Крючкова І., Марковський О., Поташева Г., Прангішвілі І., Сергеева Л. та інші. Вони переконливо показали, що організація розвитку економіки країни на мікро-, мезо- або макрорівні відповідно до принципу гармонійності дозволяє забезпечити стійкий розвиток. Зокрема, на мікрорівні гармонійність структури бізнес-процесів підприємства значно посилює його адаптивні якості, забезпечуючи успішне функціонування[1]. Сьогодні внаслідок фінансової кризи загострилися проблеми функціонування страхового ринку України, у зв'язку з чим потребують поглибленого